

فضاهای جدید در بافتهای تاریخی

مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری

دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

زیر نظر: دکتر جمال الدین سهیلی

پدید آورندگان:

جمال الدین سهیلی، نرگس اسمعیلی، زهرا اکبری، سید محمد امینی، آرزو دولتی دولت آباد، عطیه سادات رستمی،
نسترن رسولی، شیدا سلامات، فاطمه شهیدی، رضا قزوینی، مریم کیانی، گلنوش گلنادر، فاطمه سادات مومن
قزوینی، مرضیه مهرپو، نیوشا سادات میثو، علی نوریانپور، سیده دل افروز هود

عنوان و نام پدید آور: فضاهای جدید در بافتهای تاریخی؛ مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین / پدید آورندگان: جمال الدین سهیلی... (و دیگران): زیر نظر جمال الدین سهیلی.

مشخصات نشر: تهران، چهار طاق، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۳۴ ص: مصور، جدول؛ ۲۲۵۲۹ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۹۹۲-۳-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: پدید آورندگان جمال الدین سهیلی، نرگس اسمعیلی، زهرا اکبری، سید محمد امینی، آرزو دولتی دولت آباد...

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: نوسازی شهری

موضوع: آثار تاریخی - - نگهداری و مرمت

موضوع: ساختمانهای تاریخی - - نگهداری و مرمت

موضوع: مسکن - - نوسازی

شناسه افزوده: سهیلی، جمال الدین، ۱۳۵۵-، ناظر

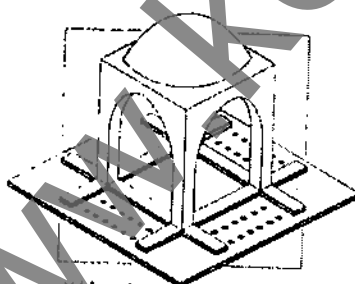
شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد قزوین.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ف ۹/ ن ۵۳/ NA۱۰۵۳

رده بندی دیویی: ۷۱۱/۵

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۱۴۵۴۰

عنوان انگلیسی: NEW SPACES IN HISTORICAL CONTEXTS

انتشارات چهار طاق

عنوان کتاب: فضاهای جدید در بافتهای تاریخی

زیر نظر: دکتر جمال الدین سهیلی

ناشر: انتشارات چهار طاق

صفحه آرا و ویراستار: نسترن رسولی

چاپ و صحافی: چاپ کهن

سال انتشار: ۱۳۹۱

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۹۹۲-۳-۲

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

مرکز پخش و فروش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۳۱۶، انتشارات پیام، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۹۵۳۱

صفحه	عنوان / مولف
۱	پیشگفتار / جمال الدین سهیلی
۳	حس مکان بر اساس وقایع تاریخی / نرگس اسمیلی
۱۳	طراحی با رویکرد زیرزمین سازی و دفن در بافت تاریخی / زهرا اکبری
۲۱	ساختارهای معماری و دارای تضاد در بافتهای تاریخی / سید محمد امینی
۲۶	ارتقا و ارتباط کالبدی با بافت همجوار / آرزو دولتی دولت آباد
۳۳	تجربید بناهای تاریخی و تاثیر آن در همجواری های معاصر / عطیه سادات رستمی
۳۸	عوامل فیزیکی تاریخی موجود در زمینه مصالح، تنوعات و ... / نسترن رسولی
۴۶	استفاده از عقاید مقدس در طراحی مجموعه های فرهنگی - تاریخی / شیدا سلامات
۵۴	گسترش بافت تاریخی به شیوه الحاق نظیر به نظیر و هماهنگی با بافت موجود / فاطمه شهیدی
۶۳	نماد پردازی تاریخی و گرافیک محیطی در محوطه موزه ها / رضا قزوینی
۷۲	نقش باز خوانی رویداد های تاریخی در طراحی معماری فضا های فرهنگی / مریم کیانی
۷۹	زمینه گرایی شهودی از عوامل محیط تاریخی / گلنوش گلنزار
۸۵	الحاق زیرزمینی و تضاد با بافت تاریخی در توسعه بافت معاصر / فاطمه سادات مومن قزوینی
۹۳	بهره گیری از شفافیت به عنوان راهکاری برای طراحی بناهای نوین در مواجهه با بافت تاریخی / مرضیه مهریو
۱۰۵	الحاق معماری معاصر، احیای معماری گذشته / نیوشا سادات مینو
۱۱۳	طراحی موزه ها از طریق نمایش کالندهای تاریخی / علی نوریانپور
۱۳۱	انتزاع از کالندهای تاریخی در طراحی موزه / سیده دل افروز هود

سرزمین ایران به عنوان کشوری با پیشینه کهن تاریخی دارای شهرهای قدیمی بسیاری است که هنوز بخش هایی از هسته مرکزی و تاریخی آنها باقی مانده است و غالباً این بخش ها از یک سو ارزش های فرهنگی ، تاریخی و هنری دارند و از سوی دیگر به سبب فرسودگی کالبدی و روابط سوداگری دچار آسیب شده اند و هر سال بر مقدار بخش های تخریب شده افزوده می گردد . یکی از مسائل مهم در این زمینه موضوع کاهش منزلت و جایگاه اجتماعی و فرهنگی بسیاری از این گونه بافتهاست که سبب شده از اوایل قرن معاصر به تدریج اعیان ، رجال ، ثروتمندان و بسیاری از خاندان های قدیمی به تدریج این بافت ها را ترک کنند و کم کم بسیاری از این بافت ها یا بخش هایی از آن ها به نواحی مسکونی مربوط به گروه های اجتماعی - اقتصادی متوسط و در مواردی کم درآمد تبدیل شوند و جذابیت سکونت برای گروه های پردرآمد را از دست بدهد و بسیاری از کسانی که ساکن این بخش ها هستند ، امکان تامین هزینه ها و اقدام های لازم برای استوار نگه داشتن بنیان های کارکردی ، اجتماعی و کالبدی این بافت ها را ندارند و این موضوع نیز سبب فرسودگی روزافزون این بافت ها شده است .

یکی دیگر از مسائل مهم مربوط به بافتهای تاریخی این است که در گذشته انواع فعالیتهای متنوع سازنده یک بافت شهری پویا و فعال در آنها وجود داشت . در حالی که از ابتدای قرن معاصر و از آغاز حکومت پهلوی اول به تدریج بسیاری از فعالیتهای واقع در این بافت ها از درون آن ها تهی شدند و به کنار خیابان های جدید منتقل شدند و فعالیت ها و فضاهای جدید عمومی و خدماتی نیز در کنار خیابان ها و بافت های جدید شکل گرفتند و بافت های قدیمی و تاریخی تنها به بخش هایی مسکونی و خوابگاهی تبدیل شدند که حیات اجتماعی کافی در آنها جریان نداشت . این پدیده نیز به تهی و تخریب شدن هر چه بیشتر بافت های ارزشمند منجر شد .

ساخت بناها و فضاهای جدید در درون و کنار بافت های تاریخی نیز یکی دیگر از مسایل مهم و عوامل موثر در تخریب بسیاری از بافت های قدیمی به شمار می آید . در حالی که اگر طراحی و ساخت فضاهای جدید با برنامه و طرح از پیش اندیشیده شده و بر اساس یک طرح جامع و تفصیلی دقیق صورت گیرد ، ممکن است بر حفظ بافت تاریخی یاری رساند . البته آشکار است که نمی توان همه بافت های تاریخی و کهن شهرهای قدیمی کشور را حفاظت و احیاء کرد ، اما به همان مقدار نیز روشن است که نباید همه آنها را از میان برد . بلکه لازم است که بخش های مهم ، ارزشمند و قابل حفاظت ، مرمت و احیای هر بافت تاریخی را مورد بررسی و شناسایی قرار داد و برای آن برنامه ریزی های لازم را انجام داد . برای این منظور لازم است از همکاری ، عملکرد و مشارکت افراد و نهادهای خصوصی استفاده کرد . زیرا حجم و گستردگی زیاد این بافت ها به گونه ای است که بررسی ، شناسایی ، حفاظت و احیاء آنها تنها از عهده سازمان ها و نهادهای عمومی بر نمی آید .

این مجموعه مقاله حاصل بررسی های ساده دانشجویان معماری در یک ترم آموزشی است که به صورت فوق برنامه زیر نظر و با راهنمایی همکاران ارجمند جناب آقای دکتر سهیلی فراهم آمده است و غالباً نخستین تجربه نوشتاری بسیاری از دانشجویان به عنوان تدوین یک مقاله است و در مقیاس خود و با امکانات و محدودیت های موجود برای چنین برنامه ای ، ارزشمند شمار می آید.

حسین سلطان زاده

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

مجموعه بناهایی که در هر دوره تاریخی بر اساس تفکرات و اندیشه معماران و شهرسازان شکل می گیرد پس از گذشت زمان از دیدگاه متخصصین و ناظرین قابل تامل و نقد و بررسی می شود و هر صاحبنظری جهت مداخله در این بافتهای تاریخی منطق و الگوهایی را تدوین می نماید تا بتواند ارتباط معنا داری با انرژی های موجود در سایت برقرار نموده تا طرح خود را توجیه نماید مخاطبان نیز این فرایند فکری برنامه ریز و طراح را مورد نقد و بررسی قرار میدهند تا رضایتمندی خود را از این مداخله مطرح نمایند. لذا اینطور به نظر می رسد توجه و بررسی جدی دیدگاههای متفاوت از این جهت حائز اهمیت است که بتوان با دسته بندی آنها بر اساس ویژگیهای هر سایت تاریخی که دارای ارزشهای مختلفی می باشند به تدوین معیارهایی اقدام نمود تا دیگر محققان از آنها در طراحی خود بهره مند گردند. به طور مثال دیده می شود که برخی معماران با تاکید بر تقلید نظیر به نظیر از الگوهای تاریخی سعی در حفظ اصالت فضاهای تاریخی دارند و در مقابل آنها گروهی معتقدند که با روش های ایجاد تضاد با الگوهای تاریخی می توانند جریان معاصر سازی را در جهت حفظ اصالت سایت مطرح نمایند بنابراین این مقوله نیازمند توصیف کلیه ویژگیهای آثار ساخته شده این دو دیدگاه متناقض می باشد که مورد تحلیل نیز قرار بگیرد. به عبارت دیگر بایستی اندیشه ها و منطق معمار اثر در یک مدل تحلیلی بر اساس معیار های معرفی شده، توسط خود معمار و در مرحله بعد سایر منتقدین و صاحب نظران دسته بندی گردند و سپس با مقایسه معیارهای هر گروه بتوانیم نتیجه بگیریم که هر کدام تا چه حدی توانسته اند به ارتباط معنا دار با اصالت های فضایی دست یابند.

بر این اساس در نظر گرفته شد تا با تشکیل یک تیم مطالعاتی، این رویکرد در تحقیق آراء و اندیشه معماران و شهرسازان معاصر جهان مورد بررسی قرار گیرد در این راستا دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین که در نیمسال دوم ۹۱-۹۰ درس طراحی معماری ۲ را با اینجانب اخذ نموده بودند برای این تیم مطالعاتی انتخاب شدند نظر به اینکه طبق سر فصل این درس دانشجویان می بایستی قبل از طراحی نسبت به تنظیم مبانی نظری طرح خود در چهارچوب روش تحقیق اقدام نمایند، اینگونه برنامه ریزی شد تا موضوعی انتخاب شود تا امکان بررسی و مطالعات نظری جدی تر فراهم آید. موضوع پروژه طراحی نیز مجموعه آیین های ایران باستان در یک بافت تاریخی معرفی شد و هر دانشجو موظف گردید تا با تعیین مداخله معماری در بافت تاریخی به جمع آوری اطلاعات مربوط به پروژه های اجرا شده در ایران و جهان با رویکرد تعیین شده بپردازد و با توصیف ویژگیهای هر رویکرد به تدوین معیارهایی اقدام نماید که بر اساس توصیف معمار اثر یا صاحبنظران و حتی در بعضی موارد بر اساس نظر مخاطبان صورت می پذیرد. سپس در یک مدل تحلیلی معیارهای تدوین شده در یک جامعه آماری حدود ۵ تا ۶ اثر معماری مورد مقایسه و تطبیق قرار گرفته تا بتوان در یک نتیجه گیری نهایی نحوه مداخله در بافت تاریخی را با رویکردی مشخص معرفی نمود. لازم به توضیح است در مطالعات و تحقیقات قبلی نظیر کتاب ساختارهای جدید در بافتهای تاریخی جناب آقای مهندس بهرام قدیری جمع آوری ارزشمندی در خصوص برخی رویکردهای طراحی در بافتهای تاریخی صورت پذیرفته که در این مطالعه سعی شده ضمن معرفی رویکردهای جدید به تدوین معیارهایی در خصوص رسیدن به هر رویکرد دست یابیم. شایان ذکر است این روش آموزشی نه تنها در جهت تولید علمی است که بتواند در تدوین الگوهای طراحی موثر واقع شود، بلکه می تواند گاهی موثر در توانمند سازی دانشجویان کارشناسی

ارشد معماری در انجام تحقیقات و تدوین مقاله باشد . این شیوه آموزشی توسط پژوهشگر ارزشمند معماری ایران جناب آقای دکتر سلطان زاده در چند مجموعه مقالات در قالب چند کتاب تا کنون به انتشار رسیده است و بنده نیز افتخار این را داشته ام که در یک مجموعه بنام طراحی پارکهای تخصصی در خدمت بیاموزم. که این کتاب با حمایت ویژه ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی قزوین جناب آقای دکتر مرتضی موسی خانی از طریق انتشارات دانشگاه به چاپ رسیده و نهایتاً زمینه ای فراهم شد تا کتابهای بعدی با همین روش به مرحله انتشار برسد . ضمناً از مدیریت محترم انتشارات چهار طاق و نیز سرکار خانم مهندس نسترن رسولی که در ویراستاری و تنظیم گرافیکی این کتاب همکاری نموده اند نیز قدردانی می نمایم .

جمال الدین سهیلی

استادیار گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

شهریور ۹۱

www.ketab.ir